

Т.М. Малиновська

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ

Є.О. Гладкова

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності Харківського національного університету внутрішніх справ

Дотримання працівниками Національної поліції міжнародних стандартів у забезпеченні прав і свобод людини

Ефективне функціонування Національної поліції України є необхідною умовою захисту конституційного ладу, забезпечення законності і правопорядку, дотримання прав і свобод людини. Від діяльності працівників Національної поліції України значною мірою залежить успішність реалізації національних інтересів та стабільність суспільного розвитку держави [1].

У сучасному світі проблеми захисту прав і свобод людини виходять далеко за межі ведення окремої держави. Ступінь реалізації прав людини в державі багато в чому залежить від неухильного дотримання та виконання законів. Європейські стандарти прав та свобод людини інколи можуть бути безпосередньо спрямовані на регламентацію діяльності поліції та її посадових осіб.

Компетенція Національної поліції щодо реалізації європейських стандартів прав людини отримує прояв у різних сферах її діяльності, зокрема під час охорони публічної безпеки і порядку, протидії злочинності, здійснення досудового розслідування, розшуку осіб тощо.

Необхідність запровадження єдиних міжнародних стандартів у діяльність Національної поліції зумовлена зростанням рівня транснаціональної організованої злочинності, значними темпами міграції населення у світі, суттєвими відмінностями в національних системах підготовки поліцейських кадрів, а також проблемою забезпечення прав людини в діяльності правоохоронних органів. Підписання міжнародних угод

також обумовлюють у діяльності Національної поліції неухильне дотримання стандартів у сфері захисту прав людини під час реалізації правоохоронних функцій, необхідність реагувати на появу нових видів злочинів і діяти, відповідно до міжнародних стандартів прав людини. Тому існує нагальна потреба погодити засади діяльності системи правоохоронних органів України зі світовими (зокрема європейськими) стандартами.

Міжнародна спільнота вимагає захищати права і свободи та сприяти їх відновленню у разі їх порушення. Права людини перебувають у площині взаємин людини і держави та можуть бути обмежені тільки спеціально уповноваженими на те органами держави та лише у випадках відповідності до закону. Такими повноваженнями наразі наділена Національна поліція України в рамках застосування поліцейських заходів.

Поліцейський захід - це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону про забезпечення використання покладених на поліцію повноважень [2].

Поліцейський захід застосовується виключно для виконання повноважень поліції і має бути законним, необхідним, пропорційним і ефективним. Поліцейські заходи використовують у публічному управлінні для охорони суспільних відносин, що виникають у окремих сферах публічної діяльності, а механізм правового регулювання застосування поліцейських заходів встановлює підстави й порядок застосування відповідних превентивних або примусових заходів.

При застосуванні поліцейських заходів важливо розуміти, що права людини представляють собою імперативний стандарт, адже отримуючи закріплення у правових нормах, що чітко прописують можливі варіанти поведінки поліцейських, права людини стають правилом, формально визначеним, обов'язковим для всіх, гарантованим відповідними механізмами забезпечення і процедурами захисту.

Поліція є однією з основних інституцій, що забезпечують примус у державі. Його законність, обґрунтованість та виваженість є запорукою функціонування правової системи держави.

Міжнародні стандарти у галузі прав людини передбачають обмеження повноважень поліції на застосування примусу. У ст. 3 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 1979 р. йдеться, службовці органів правопорядку можуть застосовувати силу тільки у разі суворої необхідності і в обсязі, необхідному для виконання їх обов'язків. У цьому положенні підкреслюється, що застосування сили службовцями органів правопорядку має бути винятковим, хоча, мається на увазі, що службовці органів правопорядку можуть бути уповноважені застосовувати силу, за розумної необхідності в конкретних обставинах для запобігання злочину або при виконанні законного затримання чи допомоги в його проведенні щодо порушників або підозрюваних; сила, що виходить за ці межі, не може бути застосована.

В Основоволожених принципах застосування сили і вогнепальної зброї службовцями органів правопорядку ООН від 1990 р. визначено, уряди та органи правопорядку повинні прийняти і впровадити норми і правила про застосування сили та вогнепальної зброї проти осіб. При розробці таких норм і правил Уряд і органи правопорядку повинні постійно тримати в полі зору питання етики, пов'язані з застосуванням сили та вогнепальної зброї. Звертається особлива увага на те, що усі службовці органів правопорядку відбиралися за допомогою належних процедур відбору, володіли належними моральними, психологічними та фізичними якостями для ефективного виконання своїх функцій і проходили постійну і ретельну професійну підготовку. Їх придатність для виконання цих функцій повинна підлягати періодичній перевірці.

Значним кроком у напрямку до європейських практик і важливою частиною реформи органів правопорядку в Україні є створення Державного бюро розслідування (ДБР).

З метою забезпечення належної уваги та дотримання прав людини, у складі Національної поліції було створено Управління забезпечення прав людини Національної поліції, серед основних завдань Управління є: вивчення та аналіз проблемних питань у діяльності органів і підрозділів поліції стосовно дотримання прав і свобод людини, підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів з цих питань для Голови НПУ, забезпечення контролю за дотриманням прав і свобод людини працівниками поліції при забезпеченні заходів з підтримання публічної безпеки та порядку, під час виявлення та розкриття злочинів, запобігання адміністративним і кримінальним правопорушенням та протидії злочинності, досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Так керівництвом Міністерства юстиції та Національної поліції було підписано меморандум про співпрацю, який забезпечить дотримання прав людини стосовно затриманих правоохоронними органами громадян та гарантує кожному право на захист. Першим напрямком даного документу, є постійний щоденний обмін інформацією про затриманих, про факти порушень строків повідомлення про затримання, про факти порушень прав затриманих. Це дасть можливість швидко реагувати на факти порушень прав затриманих. Другим важливим напрямком спільної роботи, стане забезпечення затриманих інформацією про їх права та обов'язки. Меморандум забезпечить реалізацію прав людини, які гарантовані базовими документами Ради Європи. Особливо це стосується забезпечення раннього доступу до правосуддя, а також запобігання застосуванню катувань та нелюдського поводження по відношенню до затриманих осіб.

Досягнення розумного балансу між превентивними і силовими діями щодо правопорушень завжди є і буде однією з головних проблем стратегії поліцейської діяльності, тому встановлення обмежень прав і свобод людей, що можливі при застосуванні поліцейських заходів, повинно бути пропорційним цінностям правової держави, що захищається як основним

законом, так і іншими законами держави. Такі обмеження повинні враховувати необхідний баланс інтересів особистості, суспільства і держави.

Повага до особи, охорона і захист її честі та гідності – обов’язок усіх державних органів, громадських організацій і службових осіб. Цей конституційний обов’язок рівною мірою стосується і діяльності Національної поліції з забезпечення реалізації прав, свобод і обов’язків людини і громадянина.

Керуючись демократичними засадами розвитку держави цілком зрозуміло, що діяльність Національної поліції будується та здійснюється за принципом дотримання прав людини, який в свою чергу передбачається та регулюється Конституцією України, законами України та відомчими актами.

Саме знання працівниками національної поліції основних прав і свобод громадян та порядку їх реалізації дає їм змогу правильно орієнтуватися в порядку застосування заходів переконання та примусу щодо кожного окремого громадянина.

Список використаної літератури:

1. Денисюк Д. Завдання національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення / Д. Денисюк // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - №8 – С. 100-104.

2. . Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Ребжим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>